

OPENBARING

17-18

De hoer Babylon en haar identificatie met Jeruzalem

GELEZEN UIT

Herziene Statenvertaling

BELUISTER OF BEKIJK

versvoorvers.org/openbaring/17-18

BELUISTER OF BEKIJK

Inhoud

1	Babylon in de opbouw van Openbaring	3 min	4
2	Babylon en Jeruzalem als twee vrouwen	4 min	5
3	Futuristische en idealistische verklaringen	4 min	7
4	De argumenten voor Rome als Babylon	5 min	9
5	Rome in de preteristische uitleg	2 min	12
6	Jeruzalem als de ontrouwe vrouw	3 min	13
7	Israël als hoer bij Hosea en de profeten	3 min	15
8	Jeruzalem als 'de grote stad'	3 min	16
9	Egypte en Babylon als beelden van slavernij	2 min	19
10	De plotselinge val van Jeruzalem	2 min	20
11	Jeruzalems schuld aan het bloed der heiligen	4 min	21
12	Heersers, handel en Petrus' Babylon	3 min	24
13	De zeven bergen en de naam van de vrouw	4 min	25
14	De zeven koppen, koningen en wereldrijken	5 min	27

15	De tien horens en Gods voorzienigheid	3 min	30
16	De horens verwoesten de hoer	2 min	32
17	De oudtestamentische taal van hoofdstuk 18	4 min	33
18	Jeruzalem als woonplaats van demonen	2 min	35
19	Jeruzalems overspel met de volken	3 min	36
20	De oproep om uit Babylon te vluchten	2 min	38
21	Koningen en kooplieden treuren om Babylon	2 min	39
22	Rijkdom, zeehandel en het vaste refrein	2 min	40
23	Babylons definitieve ondergang	2 min	41
24	Het einde van de hoer en de komst van de bruid	3 min	42
	Om verder te lezen		44

1

Babylon in de opbouw van Openbaring

We zijn aan het begin van Openbaring, hoofdstuk 17. Dit gedeelte van Openbaring is een nieuw gedeelte. Het boek valt uiteen in verschillende delen. Veel daarvan zijn drie hoofdstukken lang, al geldt dat niet voor allemaal. Voor dit deel geldt het wel. De hoofdstukken 17, 18 en 19 vormen in feite één geheel.

In hoofdstuk 17 wordt zij aan ons voorgesteld alsof we nog nooit van haar hebben gehoord. We maken kennis met de hoer. Ik weet niet of we vóór dit punt al over de hoer hebben gehoord, maar we hebben zeker over Babylon gehoord, en de hoer is Babylon. Hier zien we Babylon dus onder een nieuw beeld uitgebeeld. We kwamen Babylon voor het eerst tegen in hoofdstuk 14, met een eenvoudige aankondiging in hoofdstuk 14, vers 8, toen een andere engel volgde en zei:

En een andere engel volgde, die zei: Zij is gevallen, zij is gevallen, Babylon, de grote stad, omdat zij alle volken van de wijn van de toorn van haar hoererie heeft laten drinken.

OPENBARING 14:8

We zullen precies dezelfde aankondigingen tegenkomen in de hoofdstukken 17 en 18. Maar in de hoofdstukken 17 en 18 krijgen we een behoorlijke kennismaking. We krijgen daadwerkelijk een uitbeelding van deze stad, Babylon, en enige uitleg. De uitleg is niet helemaal helder, maar misschien is dat beter dan helemaal geen uitleg. In vers 8 van hoofdstuk 14 krijgen we dus eigenlijk geen informatie, behalve dat Babylon op dat moment gevallen is. Omdat we Babylon in hoofdstuk 17 zien vóór haar val, onderstreept dit opnieuw het feit dat de hoofdstukken van Openbaring niet noodzakelijkerwijs gebeurtenissen in hun chronologische volgorde uitbeelden. Dat Babylon in hoofdstuk 14 al gevallen wordt verklaard en in hoofdstuk 17 toch nog niet gevallen is, zou dat feit onderstrepen.

Ook in hoofdstuk 16, dat we in de vorige bijeenkomst hebben afgerond, wordt helemaal aan het einde de zevende schaal van de toorn uitgegoten. Dan wordt ons in vers 19 gezegd:

En de grote stad viel in drie stukken uiteen en de steden van de heidenvolken stortten in. En het grote Babylon kwam bij God in gedachtenis, en Hij gaf haar de drinkbeker met de wijn van Zijn grimmige toorn.

OPENBARING 16:19

en ik geloof dat er in het Griekse handschrift staat: ‘De stad van de volken viel.’ En het grote Babylon werd door God niet vergeten, en kreeg de beker met de wijn van zijn grimmige woede.

Iets wat daar interessant aan is, is dat er een wijnbeker was toen we in hoofdstuk 14 voor het eerst over Babylon lazen. Zij had alle volken daarvan laten drinken, van de wijn van de toorn van haar hoererij. Nu zal zij van die beker drinken, van de wijn van de felheid van Zijn toorn vanwege haar hoererij. In de komende hoofdstukken zullen we zowel over de wijn van Zijn toorn als over de wijn van haar hoererij lezen. Maar hoewel Babylon eerder twee keer terloops is genoemd, is Babylon in Openbaring belangrijk genoeg om een heel gedeelte voor zichzelf te krijgen. De hoofdstukken 17 en 18 zijn aan haar gewijd. Hoofdstuk 19 viert haar val en gaat van daaruit verder.

2

Babylon en Jeruzalem als twee vrouwen

Maar wie is Babylon? Wanneer je in Openbaring naar het grote geheel kijkt — en we hebben het gedeelte van Openbaring waar dit duidelijk naar voren komt nog niet echt gezien — zul je ontdekken dat de aandacht in de rest van het boek Openbaring op twee steden ligt, die allebei als vrouwen worden uitgebeeld. De ene is het geestelijke Babylon, dat het onderwerp is van de hoofdstukken 17, 18 en 19. De andere is het geestelijke Jeruzalem, dat het onderwerp is van de hoofdstukken 21 en 22. We hebben dus een geestelijk Babylon en een geestelijk Jeruzalem.

De stad Babylon wordt vergeleken met een vrouw die een hoer is. De stad Jeruzalem is gekleed als een bruid die voor haar man versierd is, wanneer we haar in hoofdstuk 21 uit de hemel zien neerdalen. We hebben dus dit contrast tussen twee steden, die ook met twee vrouwen worden vergeleken. De ene stad is Babylon en de andere is Jeruzalem. Maar dat zijn niet de werkelijke namen van een van beide. Met andere woorden, Babylon is niet het historische, aardse Babylon en Jeruzalem is niet het historische, aardse Jeruzalem. Het zijn symbolische namen. Het contrast tussen een trouwe bruid en een hoer wijst erop dat de ene haar bruidegom ontrouw is geweest en de andere Hem trouw is geweest.

Het is altijd lastig geweest om vast te stellen wie Babylon is. Laten we lezen wat er werkelijk in hoofdstuk 17 staat, waar in wezen bijna alle informatie te vinden is die we nodig hebben. Nou ja, misschien niet alle informatie die we nodig hebben, maar wel bijna alle informatie die we zullen krijgen. In hoofdstuk 17 lezen we dit:

En een van de zeven engelen die de zeven schalen hadden, kwam en sprak met mij en zei tegen mij: Kom, ik zal u het oordeel over de grote hoer laten zien, die aan vele wateren zit.

OPENBARING 17:1

Dat is uit de reeks in hoofdstuk 16 met de schalen van de toorn. Een van die engelen verschijnt ook in dit gedeelte.

Het beest dat u gezien hebt, was en is niet; en het zal opkomen uit de afgrond en naar het verderf gaan. En zij die op de aarde wonen, van wie niet vanaf de grondlegging van de wereld de naam geschreven staat in het boek des levens, zullen zich verwonderen als zij het beest zien, dat was en niet is, hoewel het er toch is.

OPENBARING 17:8

Ik ben blij dat dat opgehelderd is.

Het wordt steeds ingewikkelder.

Zij zullen oorlog voeren tegen het Lam, maar het Lam — want Heere der heren is Hij en Koning der koningen — zal hen overwinnen, en zij die samen met Hem zijn, geroepen, uitverkoren en gelovigen.

OPENBARING 17:14

En hij zei tegen me: het water dat je zag, waar de hoer zit, staat voor volken, mensenmassa's, landen en talen. En de tien hoorns die je op het beest zag, zullen de hoer haten, haar verwoesten en uitkleden, haar vlees opeten en haar verbranden. Want God heeft hun ingegeven om Zijn plan uit te voeren, eensgezind te zijn en hun koninkrijk aan het beest te geven totdat Gods woorden zijn uitgekomen. En de vrouw die je zag, is de grote stad die over de koningen van de aarde heerst.

Hoofdstuk 18 is één lange weeklacht over de val van Babylon. We zien haar niet daadwerkelijk ten onder gaan, maar in hoofdstuk 17, vers 16, wordt ons verteld dat ze gehaat en verwoest zal worden, en verbrand en opgegeten door de tien horens op het beest. Hoewel er staat dat zij dat met haar zullen doen, moeten we er, denk ik, van uitgaan dat we dat nu hebben zien gebeuren. Vervolgens staat er in hoofdstuk 18 deze weeklacht, die ontleend is aan gedeelten uit het Oude Testament. De gedeelten in het Oude Testament gaan in hun oorspronkelijke verband over Babylon, over Tyrus, over Edom en over Sodom. Ze zijn als het ware door elkaar gemengd tot een collage van formuleringen en verzen uit deze oudtestamentische gedeelten, die nu allemaal worden toegepast op deze ene stad die gevallen is.

3

Futuristische en idealistische verklaringen

Wat moeten we met deze informatie doen? De futuristische visie zoekt natuurlijk naar een toekomstige identiteit van de hoer. Het beest is in de futuristische visie, in de visie van de bedelingenleer, een toekomstige antichrist. De vrouw rijdt op het beest, dus haar optreden moet op de een of andere manier parallel lopen aan dat van de

antichrist. Volgens de bedelingenleer vertelt hoofdstuk 13 van Openbaring ons dat dit beest God 42 maanden lang lastert. Dat moet ongeveer de tijdsduur zijn waarin deze hoer in beeld is. Aan het einde daarvan keert het beest zich tegen haar en vernietigt haar, of in elk geval doen de tien koningen die aan hem onderworpen zijn dat.

Het is duidelijk dat het bijna onmogelijk is deze vrouw te identificeren als dit nog niet gebeurd is. Maar velen hebben gedacht dat zij de afvallige gemeente vertegenwoordigt, omdat zij een hoer is en de gemeente trouw aan Christus hoort te zijn, zoals de bruid in Openbaring. In tegenstelling tot de bruid, die een trouwe gemeente is, is dit de ontrouwe gemeente. Sommigen hebben de hoer vereenzelvigd met de Rooms-Katholieke Kerk. Zij die de historistische visie aanhangen, hebben het beest en de hoer altijd vereenzelvigd met de Rooms-Katholieke Kerk: het beest is min of meer het politieke functioneren van het pausdom, en de hoer de religieuze functie van het pausdom. Dat is de historistische visie.

De futurist vindt dit idee soms ook aantrekkelijk, afhankelijk van hoe antikatholiek hij is. Soms beweren zij graag dat de hoer de Rooms-Katholieke Kerk is, of misschien de Katholieke Kerk verenigd met het afvallige protestantisme in een of andere liberale coalitie, zoals misschien de Wereldraad van Kerken, iets van dien aard. In elk geval is het, net als de gemeente van Laodicea die verdorven is geraakt, de verdorven gemeente.

Anderen denken dat de hoer eenvoudigweg het wereldsysteem vertegenwoordigt. Het is alleen moeilijk om precies te zien hoe die theorie hierbij past, omdat er wordt gezegd dat zij de stad is. Natuurlijk zou zij een figuurlijke stad kunnen zijn. Het nieuwe Jeruzalem wordt tenslotte vereenzelvigd met de gemeente, de bruid van het Lam. De gemeente is geen letterlijke stad, maar bij wijze van spreken een figuurlijke stad. Sommigen denken daarom dat het hier gaat om de gemeente, de ware stad van God, tegenover deze afvallige stad, het wereldsysteem. Maar waarom dit dan onderscheiden zou worden van het beest, is niet helemaal duidelijk.

In elk geval zijn de verschillende ideeën die futuristen hebben voorgesteld allemaal volkomen speculatief, aangezien zij weten dat ze niet getoetst kunnen worden. Wat ze ook voorstellen, wie zal het zeggen? Het zou zo kunnen gebeuren. Dat is het mooie van de futuristische visie. Je loopt niet werkelijk het gevaar dat je opvattingen aan de

feiten worden getoetst. Want als het niet gebeurd is zoals jij zegt dat het zal gebeuren, is er altijd nog de toekomst. Wie kan zeggen wat er in de toekomst niet zal gebeuren? De futuristische visie heeft daarom het grote voordeel dat ze niet getoetst kan worden aan enige feitelijke, objectieve werkelijkheid.

De historistische visie, die dit als het pausdom beschouwt, houdt ten minste enig verband met historische gebeurtenissen. De idealistische visie vat de hoer doorgaans op als het wereldsysteem in het algemeen, de geest van de wereld.

4

De argumenten voor Rome als Babylon

De preteristische visie stelt dat het boek Openbaring voornamelijk gaat over de val van Jeruzalem in het jaar 70 na Christus. Dit is de visie die ik in wezen heb gevolgd terwijl we dit boek behandelden. Binnen deze visie bestaan twee tegengestelde opvattingen over wie de hoer is. Een van de zeer populaire opvattingen onder preteristen is dat zij Rome is, en er zijn goede argumenten voor aan te voeren dat zij Rome is.

Het laatste vers van hoofdstuk 17 zegt bijvoorbeeld:

En de vrouw die u gezien hebt, is de grote stad, die koninklijke heerschappij voert over de koningen van de aarde.

OPENBARING 17:18

Zeker in de tijd van Johannes — en hij spreekt inderdaad in de tegenwoordige tijd — was de stad waarvan gezegd kon worden dat ze over de koningen van de aarde heerste, de stad Rome, de hoofdstad van het rijk. Veel mensen denken dat dit het onmiskenbare bewijs is: dit is een verwijzing naar Rome.

Iets anders aan de stad wat naar Rome lijkt te wijzen, is dat in de klaagzang in hoofdstuk 18 herhaaldelijk wordt vermeld hoeveel de kooplieden kwijtraken. De val van Rome zou betekenen dat er een einde kwam aan al hun handelsactiviteiten in de hoofdstad van het rijk. Ze zijn er rijk door geworden. Van Babylon wordt beschreven dat het een grote hoeveelheid koopwaar heeft:

koopwaar van goud, zilver, edelgesteente, parels, fijn linnen, purper, zijde en scharlaken, allerlei geurig hout, allerlei ivoren voorwerpen en allerlei voorwerpen van zeer kostbaar hout, koper, ijzer en marmer, en kaneel, reukwerk, mirre, wierook, wijn, olie, meelbloem en tarwe, lastdieren en schapen, paarden en wagens, en lichamen en zielen van mensen.

OPENBARING 18:12-13

Het lijkt duidelijk dat de internationale handel hier haar centrum heeft. Dat stond in hoofdstuk 18, vers 12 en 13. Rome lijkt in de tijd van Johannes misschien de beste kandidaat te zijn, hoewel Tyrus dat eerlijk gezegd nog meer zou zijn, omdat Tyrus meer een handelsstad was dan Rome. Maar aangezien Tyrus hier niet een van de kandidaten is, lijkt Rome wel een mogelijke kandidaat.

Ook staat er in hoofdstuk 18, vers 20:

Verblijd u over haar, hemel, heilige apostelen en profeten, want God heeft uw vonnis aan haar voltrokken.

OPENBARING 18:20

Er wordt gezegd dat Rome de stad is die de apostelen heeft gedood. Door deze stad ten val te brengen, wreekt God het bloed van de apostelen. Volgens de overlevering zijn zowel Paulus als Petrus in Rome gestorven, en misschien ook andere apostelen. We weten niet waar ze allemaal zijn gestorven, maar we weten in elk geval van twee apostelen die in Rome zijn gedood. Daarom zou hun bloed door de val van Rome worden gewroken.

Daarnaast hebben we een uitspraak die Petrus aan het einde van 1 Petrus doet. Daar sluit hij in 1 Petrus, hoofdstuk 5, zijn brief af en brengt hij de gemeenten waaraan hij de brief heeft gericht de groeten over. Hij zegt tegen hen in vers 13, 1 Petrus 5:13:

U groet de mede-uitverkoren gemeente die in Babylon is, en Markus, mijn zoon.

1 PETRUS 5:13

Petrus brengt de gemeenten in de gebieden waarvoor deze brief bestemd was de groeten over van de gemeente waarbij hij verblijft. Er staat:

Zij die in Babylon is.

Dat is een personificatie van de gemeente in Babylon. Volgens de overlevering bracht Petrus zijn laatste jaren in Rome door en stierf hij daar. Als hij de plaats vanwaar hij deze brief verstuurt Babylon noemt, en hij in Rome was, lijkt dat erop te wijzen dat de eerste christenen Babylon misschien als codenaam voor Rome gebruikten.

Er zijn andere theorieën. Sommigen denken dat hij werkelijk vanuit de stad Babylon schreef, die in de eerste eeuw een kleine bevolking had. We lezen nergens dat Petrus naar dat gebied is gegaan om daar te dienen, en daar bestaan ook geen overleveringen over. Maar dat betekent niet dat hij er niet naartoe is gegaan. We hebben dus Petrus' verwijzing naar Babylon in een verband waarin het klinkt alsof hij het over Rome heeft.

Nog iets anders is wat ons wordt verteld over wie de vrouw is en over het beest in Openbaring 17:9. Daar staat:

Hier is het verstand dat wijsheid heeft: de zeven koppen zijn zeven bergen, waarop de vrouw zit.

OPENBARING 17:9

De vrouw is de grote stad, en zij zit op zeven bergen. De dichters uit de oudheid spraken vaak over Rome als de stad die op zeven heuvels lag, de stad op zeven heuvels. Hier wordt ons verteld dat deze vrouw een stad is die op zeven bergen ligt.

Veel geleerden denken dat deze aanwijzingen onmiskenbaar naar Rome wijzen, en het is duidelijk dat hier goede argumenten voor zijn. Als er voor een andere kandidaat geen betere argumenten waren, zou ik zelfs zeggen dat er zeer sterke argumenten voor Rome zijn. Het is een zeer respectabele theorie die op het bewijsmateriaal is gebaseerd. Maar Rome is niet de enige kandidaat, en naar mijn mening is Rome niet de kandidaat waarvoor het bewijsmateriaal het sterkst is. Dat moet je zelf beslissen.

5

Rome in de preteristische uitleg

Hoe dan ook, zelfs als Openbaring een boek over de val van Jeruzalem is, zou het heel goed ook een bespreking van de val van Rome kunnen bevatten, want ook Rome speelde een rol bij de verwoesting van Jeruzalem. Het speelde de hoofdrol. Rome speelde ook een rol in de strijd tussen de machten van de duisternis en de gemeente. Want nadat Jeruzalem was gevallen, waren het vooral de Romeinse keizers die de gemeente vervolgden en de gelovigen tot martelaren maakten.

Natuurlijk bestaat de mogelijkheid dat zelfs een preteristische uitleg van Openbaring zich met Rome bezighoudt. Er zijn enkele preteristische uitleggers, zoals Jay Adams en Luis de Alcazar. Van Alcazar wordt soms gezegd dat hij de grondlegger van het preteristische stelsel is. Dat is hij niet, want het is bekend dat dit stelsel duizend jaar vóór zijn tijd al bestond. Maar degenen die... Eigenlijk, degenen die het preteristische stelsel van de hand proberen te wijzen, zeggen dat hij de grondlegger ervan is. Hij was een jezuïet, en alleen al het feit dat hij rooms-katholiek was, wordt geacht zijn stelsel in diskrediet te brengen, omdat hij een preterist en een jezuïet was. Maar zoals ik al zei: duizend jaar vóór Alcazar waren er al preteristen. En dat was voordat er een rooms-katholiek stelsel bestond dat het had kunnen voortbrengen.

Alcazar en modernere protestantse preteristen zoals Jay Adams geloven dat de eerste helft van Openbaring over de val van Jeruzalem gaat en de tweede helft over de val van Rome. Jeruzalem en Rome waren de eerste vervolgers van de gemeente: eerst Jeruzalem, via het Sanhedrin, en daarna de Romeinse keizers. Daarom achten deze schrijvers het passend dat Openbaring het oordeel over deze beide vijanden van de gemeente afbeeldt. Christenen werden tenslotte door het Sanhedrin gedood. Onze

eerste martelaar, Stefanus, werd door hun eigen handen gedood. Ze stenigden hem tot de dood erop volgde. En de apostelen Paulus en Petrus werden gedood door Nero, een Romeinse keizer. Het zou daarom een passend onderwerp zijn om te zien dat het bloed van de martelaren tegenover Jeruzalem en Rome wordt gewroken.

6

Jeruzalem als de ontrouwe vrouw

Eerlijk gezegd is het een scenario, een raamwerk voor Openbaring, waar ik helemaal geen bezwaar tegen heb, behalve dat er volgens mij waarschijnlijk een betere verklaring is. Maar het idee dat dit Rome is, behoort tot de preteristische standpunten. Het andere standpunt is, niet verrassend, dat het Jeruzalem is. Naar mijn mening is Jeruzalem een betere kandidaat. Natuurlijk moet iedereen dat voor zichzelf beslissen. Maar ik zal je vertellen waarom.

In de symmetrie van het boek Openbaring worden twee steden en twee vrouwen bewust tegenover elkaar geplaatst. De ene vrouw is haar man trouw; de andere is haar man ontrouw. Er zijn twee steden die in een verbondsrelatie met God hebben gestaan, de ene trouw en de andere ontrouw. De bruid is de trouwe. Zij is het Nieuwe Jeruzalem in Openbaring 21 en 22. Het huidige Jeruzalem, dat wil zeggen het aardse Jeruzalem, is de ontrouwe. Dat is door het hele boek Openbaring heen aan de orde gesteld. Het is de stad waarover het oordeel komt.

Een van de belangrijkste dingen die naar Jeruzalem wijzen, is dat de vrouw als een hoer wordt beschouwd. Daarmee wordt ze niet alleen een prostituee genoemd, hoewel ze dat wel wordt genoemd. Ze wordt hiermee aangeduid met precies de naam die God in het Oude Testament aan Jeruzalem gaf toen zij God ontrouw was, toen zij andere goden aanbad. En dat deed zij vaak.

In Jesaja hoofdstuk 1, vers 21, spreekt Jesaja over Jeruzalem en zegt hij:

Hoe is de trouwe stad tot een hoer geworden! Vol recht was zij, gerechtigheid overnachtte in haar, maar nu — moordenaars!

JESAJA 1:21

Jeruzalem, ooit een trouwe stad in de tijd van David, is nu, zegt Jesaja, een hoer geworden. Een vrouw die haar man trouw was, is haar man ontrouw geworden. Het woord 'hoer' spreekt hier niet alleen over een gewone prostituee, maar specifiek over een vrouw die haar man heeft bedrogen en niet langer een trouwe echtgenote is. Het is Jeruzalem dat Jesaja zo aanduidt.

Verderop, in Jeremia hoofdstuk 2, vers 20, staat er, waar over Jeruzalem wordt gesproken:

Want van oude tijden af heb Ik uw juk gebroken, en uw banden verscheurd. U zei: Ik wil niet dienen! Maar op elke hoge heuvel en onder elke bladerrijke boom legt u zich als een hoer neer.

JEREMIA 2:20

Ook hier spreekt Hij over Jeruzalem. Jeruzalem stond in een verbondsrelatie met God, als een vrouw van God. Maar hoewel de inwoners van Jeruzalem God trouw beloofden, bleek in werkelijkheid dat ze eropuit gingen en met elke god sliepen die voorbijkwam. En Hij zegt:

Je hebt je als een hoer gedragen.

7

Israël als hoer bij Hosea en de profeten

Dit is natuurlijk de hele boodschap van Hosea: Hosea beschreef Israël als een hoer, en hij trouwde met een vrouw die een hoer was. We weten niet of zij al een hoer was voordat hij met haar trouwde. Soms zeggen predikers dat hij eropuit ging, een prostituee vond en met haar trouwde. In feite staat er alleen het volgende:

Het begin van het spreken van de HEERE door Hosea. De HEERE zei tegen Hosea: Ga! Neem voor u een vrouw van de hoererijen en kinderen van de hoererijen, want het land wendt zich in schandelijke hoererij van de HEERE af.

HOSEA 1:2

wat kan betekenen dat zij een vrouw was die al een hoer was geweest, of dat zij een vrouw was die een hoer zou worden, een echtgenote die hem zou bedriegen. Hij trouwde inderdaad met Gomer, en zij bedroog hem. Daarna nam hij haar terug. Dit was zijn boodschap: dat God bereid zou zijn het berouwvolle Israël te aanvaarden, hoewel het een echtgenote was geweest die als hoer leefde.

Met andere woorden, in het Oude Testament wordt Israël, en Jeruzalem in het bijzonder, de hoer of een hoer genoemd en vergeleken met een ontrouwe echtgenote. We zullen iets later zien hoe bepaalde gedeelten in Ezechiël 16 en Ezechiël 23, in beide gevallen een heel hoofdstuk, dus twee hoofdstukken in Ezechiël, gewijd zijn aan het benadrukken van de hoererij die Jeruzalem tegenover God bedreef.

Wanneer de lezers van Openbaring dus zien dat hier een hoer is, zou de eerste identificatie Jeruzalem zijn. Dat geldt vooral als dat in het algemeen het onderwerp van het boek is geweest, en vooral als de twee steden die tegenover elkaar worden gesteld de trouwe en de ontrouwe vrouw van God zijn. Jeruzalem is de ontrouwe, en de gemeente is natuurlijk de andere.

Bovendien staan alleen deze twee steden tegenover elkaar. Als er nog een stad werd ingevoerd, zou dat het hele beeld uit evenwicht brengen. Niet dat het onmogelijk is, maar het past niet bij Openbaring om er iets bij te halen dat niet even symmetrisch is, want daardoor zouden de verhoudingen verstoord raken. De aandacht is gericht op twee steden: Jeruzalem en de gemeente. Zo zit het: twee vrouwen, twee echtgenotes. Rome erbij betrekken zou niet passen, want Rome was nooit werkelijk met God getrouwd. Dat Rome andere goden aanbad, was dus geen kwestie van ontrouw aan Jahweh. Ze hadden Jahweh nooit gekend. Ze hadden nooit een relatie met Jahweh gehad. Ze hadden Jahweh nooit iets beloofd. De hoer is degene die Jahweh bedroog. En hoe slecht en heidens de Romeinen ook waren, zij schonden geen verbondsrelatie die zij met God hadden. Zij waren geen ontrouwe echtgenote, want zij waren nooit een echtgenote van God geweest.

8

Jeruzalem als ‘de grote stad’

Ook hoorden we de uitdrukking ‘die grote stad’ of ‘de grote stad’, die we nu telkens weer met betrekking tot Babylon horen, voor het eerst in hoofdstuk 11. In hoofdstuk 11, vers 8, dat we al een aantal keer hebben bekeken omdat het zo’n sleutelvers is om te begrijpen waar Openbaring over gaat, staat:

En hun dode lichamen zullen liggen op de straat van de grote stad, die in geestelijke zin genoemd wordt Sodom en Egypte, waar ook onze Heere werd gekruisigd.

OPENBARING 11:8

Dat wil zeggen, de twee getuigen.

Het feit dat de Heere daar werd gekruisigd, maakt onmiskenbaar duidelijk dat de stad Jeruzalem is. Ze wordt geestelijk Sodom en Egypte genoemd, en ze wordt de grote stad genoemd. Zo wordt ook Babylon herhaaldelijk de grote stad genoemd. In hoofdstuk 14, vers 8, waar we Babylon voor het eerst tegenkwamen, luidt de aankondiging van de engel:

En een andere engel volgde, die zei: Zij is gevallen, zij is gevallen, Babylon, de grote stad, omdat zij alle volken van de wijn van de toorn van haar hoererij heeft laten drinken.

OPENBARING 14:8

Die uitdrukking was eerder voor Jeruzalem gebruikt.

Zo staat ook in hoofdstuk 16, vers 19:

En de grote stad viel in drie stukken uiteen en de steden van de heidenvolken stortten in. En het grote Babylon kwam bij God in gedachtenis, en Hij gaf haar de drinkbeker met de wijn van Zijn grimmige toorn.

OPENBARING 16:19

Wanneer we bij de klaagzang over Babylon komen, wordt in hoofdstuk 18 buitengewoon vaak herhaald dat zij een grote stad is. Zo staat er bijvoorbeeld in vers 10:

Zij blijven van verre staan uit vrees voor haar pijniging en zeggen: Wee, wee de grote stad Babylon, de sterke stad, want in één uur is uw oordeel gekomen.

OPENBARING 18:10

Vers 16 zegt:

en zeggen: Wee, wee de grote stad, die bekleed was met fijn linnen, purper en scharlaken, en getooid met goud, edelgesteente en parels. Want in één uur is die grote rijkdom verwoest.

OPENBARING 18:16

Vers 18 zegt:

en zij riepen toen zij de rook van haar verbranding zagen: Welke stad was aan deze grote stad gelijk?

OPENBARING 18:18

Vers 19 zegt:

En zij wierpen stof op hun hoofd en riepen huilend en treurend: Wee, wee de grote stad, waarin allen die schepen op zee hadden, rijk zijn geworden door haar weelde. Want in één uur is zij verwoest.

OPENBARING 18:19

En vers 21 zegt:

En een sterke engel hief een steen op als een grote molensteen, en wierp die in de zee, en zei: Zó zal Babylon, de grote stad, met geweld neergeworpen worden, en het zal nooit meer gevonden worden.

OPENBARING 18:21

De uitdrukking ‘de grote stad’ wordt dus altijd op Babylon toegepast, behalve de eerste keer dat de uitdrukking wordt gebruikt. Daar wordt ze aangeduid als een stad die symbolisch Sodom en Egypte wordt genoemd, en misschien ook Babylon. Jeruzalem Babylon noemen is tenslotte niet ongepast dan haar Sodom of Egypte noemen.

9

Egypte en Babylon als beelden van slavernij

We hebben zelfs gezegd dat de bevrijding van het volk Israël uit Egypte in de tijd van Mozes en de bevrijding van Gods volk uit Babylon in de tijd van Kores beide oudtestamentische modellen voor nieuwtestamentisch behoud vormen. De uittocht is een model van de bevrijding van Zijn volk door Christus. Daarom spraken Mozes en Elia, toen zij in Lukas hoofdstuk 9 aan Christus verschenen op de berg der verheerlijking, met Hem over de uittocht die Jezus in Jeruzalem zou volbrengen, zoals het in het Grieks staat. Hier spreekt Mozes, die de kinderen van Israël tijdens de oorspronkelijke uittocht leidde, met Jezus over een tweede uittocht.

Zo wordt ook de terugkeer van de ballingen uit Babylon behandeld als een ander soort uittocht en als een ander type en een andere voorafschaduw van het christelijke behoud. Egypte en Babylon zijn dus de twee historische onderdrukkers van de gemeente. De vernietiging van degene die in het boek Openbaring wordt geoordeeld, is vanwege de plagen herhaaldelijk vergeleken met het oordeel over Egypte. Ze lijken op de Egyptische plagen. De plagen in Openbaring zijn nabootsingen van de Egyptische plagen.

Het oordeel over de stad is ook vergeleken met het oordeel over Babylon. Zo is er bijvoorbeeld het opdrogen van de rivier de Eufraat om de weg vrij te maken voor de koningen uit het oosten. Zo is Babylon in het verleden gevallen. Hier is Babylon het belangrijkste model, maar ons wordt verteld dat de stad die in het boek als Egypte wordt voorgesteld, de stad is waar onze Heere werd gekruisigd. Babylon is een ander Egypte, en Jeruzalem wordt in het boek zowel als Egypte als Babylon behandeld. Gods volk, dat ontkomt en door Christus wordt gered, lijkt daarentegen op de Joden die uit Egypte of uit Babylon ontkomen. ‘Die grote stad’ is dus een uitdrukking die voor Jeruzalem en voor Babylon wordt gebruikt.

10

De plotselinge val van Jeruzalem

Er is ook nog het volgende feit, en dat pleit ertegen dat Rome Babylon is: er wordt vaak gezegd dat de stad heel plotseling valt. Zo staat er bijvoorbeeld in hoofdstuk 18, vers 8:

Daarom zullen op één dag haar plagen komen: dood, rouw en honger, en met vuur zal zij verbrand worden, want sterk is de Heere God, Die haar oordeelt.

OPENBARING 18:8

In vers 10 staat:

Zij blijven van verre staan uit vrees voor haar pijniging en zeggen: Wee, wee de grote stad Babylon, de sterke stad, want in één uur is uw oordeel gekomen.

OPENBARING 18:10

Zo staat er ook aan het einde van vers 16: ‘Want in één uur is die grote rijkdom verwoest.’

En vers 19 zegt:

En zij wierpen stof op hun hoofd en riepen huilend en treurend: Wee, wee de grote stad, waarin allen die schepen op zee hadden, rijk zijn geworden door haar weelde. Want in één uur is zij verwoest.

OPENBARING 18:19

Drie keer staat er ‘in één uur’ en één keer staat er ‘op één dag’. Er wordt gezegd dat dit een plotselinge val is.

Jeruzalem is inderdaad plotseling gevallen. Rome heeft nooit een plotselinge val gekend. Rome is natuurlijk in zekere zin gevallen. Het bezweek in de loop van tientallen jaren onder verscheidene golven van barbaarse invasies. Rome brokkelde in de loop van tientallen jaren geleidelijk af door opeenvolgende invasies van Vandalen, Hunnen, Ostrogoten, enzovoort. Uiteindelijk viel het in 476, maar niet plotseling. Het was geen gebeurtenis van één dag die iedereen verraste.

Jeruzalem ging vrij plotseling ten onder. De belegering zelf duurde maar vijf maanden, maar de muren werden doorbroken op de specifieke dag waarop Jeruzalem werd veroverd en ten val kwam. Gezien de plotselinge val die hier wordt benadrukt, ligt Jeruzalem daarom iets meer voor de hand.

11

Jeruzalems schuld aan het bloed der heiligen

Maar misschien is de belangrijkste aanwijzing wel dat er vaak naar bloedschuld wordt verwezen. In hoofdstuk 17, vers 6, staat:

En ik zag dat de vrouw dronken was van het bloed van de heiligen, en van het bloed van de getuigen van Jezus. En ik was bovenmate verwonderd toen ik haar zag.

OPENBARING 17:6

Dan staat er in hoofdstuk 18, vers 20:

Verblijd u over haar, hemel, heilige apostelen en profeten, want God heeft uw vonnis aan haar voltrokken.

OPENBARING 18:20

Het is waar dat minstens een paar van de apostelen door Rome zijn gedood, maar ook Jeruzalem doodde de heiligen, profeten en apostelen. Ze doodden Jakobus niet met hun eigen handen, maar ze moedigden Herodes daartoe aan, en hij doodde Jakobus. Ze moedigden Herodes ook aan om Petrus te doden, hoewel Petrus ontsnapte.

Aangespoord door het Sanhedrin nam Herodes Petrus gevangen, met de bedoeling hem te doden. Maar een engel bevrijdde hem uit de gevangenis en hij ontkwam. Natuurlijk doodden ze ook Jezus, de Apostel en Hogepriester van onze belijdenis. Maar het is vooral belangrijk om op te merken dat deze stad zowel de profeten als de apostelen heeft gedood.

In hoofdstuk 18, vers 24, staat:

En het bloed van profeten en heiligen en van allen die geslacht zijn op de aarde, is in deze stad gevonden.

OPENBARING 18:24

of 'de aarde'. Het woord kan op beide manieren worden vertaald. Dan staat er in vers 2 van hoofdstuk 19:

Want Zijn oordelen zijn waarachtig en rechtvaardig, omdat Hij de grote hoer geoordeeld heeft, die de aarde te gronde gericht heeft met haar hoererij, en omdat Hij het bloed van Zijn dienstknechten aan haar gewroken heeft.

OPENBARING 19:2

Er wordt dus keer op keer gezegd dat ze wordt geoordeeld om wat ze de martelaren heeft aangedaan.

We hebben deze verzen al eerder bekeken, maar gezien deze herhaalde verwijzing naar deze bloedschuld kunnen we er nu haast niet omheen ze opnieuw te bekijken. In Mattheüs 23:29 staat:

Wee u, schriftgeleerden en Farizeeën, huichelaars, want u bouwt de graven voor de profeten en versiert de grafmonumenten van de rechtvaardigen,

MATTHEÛS 23:29

Met andere woorden: onze vaders hebben de profeten gedood. Wij maken het als het ware goed door hun graven te versieren en hun graven er mooi uit te laten zien. Wij zouden hen niet hebben gedood. Wij zouden de profeten niet hebben gedood zoals onze vaders dat deden.

Hij zegt:

Aldus getuigt u tegen uzelf, dat u kinderen bent van hen die de profeten gedood hebben.

MATTHEÛS 23:31

Jullie noemen hen je vaders. Welnu, jullie zijn hun zonen.

Maakt ook u dan de maat van uw vaders vol! Slangen, adderengebroed, hoe zou u aan de veroordeling tot de hel ontkomen? Daarom zie, Ik zend profeten, wijzen en schriftgeleerden naar u toe, en sommigen van hen zult u doden en kruisigen, en sommigen van hen zult u geselen in uw synagogen, en u zult hen vervolgen van stad tot stad,

MATTHEÛS 23:32-34

Of de veroordeling van Gehenna. Het gaat hier om Jeruzalem en om de mensen die Jezus erheen stuurt, onder wie ook apostelen.

opdat over u al het rechtvaardige bloed zal komen dat vergoten is op de aarde, vanaf het bloed van de rechtvaardige Abel tot het bloed van Zacharia, de zoon van Berechja, die u gedood hebt tussen de tempel en het altaar. Voorwaar, Ik zeg u: Al deze dingen zullen komen over dit geslacht.

MATTHEÛS 23:35-36

Hij zegt: jullie, Jeruzalem, hebben de profeten gedood, en jullie zullen degenen doden die Ik naar jullie toe stuur, onder wie de apostelen die Ik naar jullie toe stuur. Al die bloedschuld uit alle tijden, vanaf Abel, zal over dit geslacht komen. En dat gebeurde ook. Jezus zegt dus met nadruk dat de verwoesting van Jeruzalem de straf is voor het bloed van alle heiligen en profeten. Dat is wat er keer op keer over deze vrouw wordt gezegd.

12

Heersers, handel en Petrus' Babylon

Wat doen we met die zaken waarbij het leek alsof het om Rome ging? Vooral met hoofdstuk 17, vers 18, waar staat:

En de vrouw die u gezien hebt, is de grote stad, die koninklijke heerschappij voert over de koningen van de aarde.

OPENBARING 17:18

Ik heb al eerder gezegd dat de uitdrukking 'koningen van de aarde' kan worden vertaald als 'heersers van het land', waarmee het land Israël wordt bedoeld. Deze uitdrukking wordt inderdaad in die betekenis gebruikt.

'Koningen van de aarde', in het Grieks dezelfde uitdrukking, komt voor in Handelingen, hoofdstuk 4, vers 26 en 27. We hebben die tekst al eerder bekeken. Daar haalden de apostelen Psalm 2 aan, waarin deze uitdrukking werd gebruikt:

De koningen van de aarde,

PSALMEN 2:2

en de apostelen zeiden dat dit verwees naar Pontius Pilatus, Herodes, de Joden en de heidenen die Christus kruisigden. Dat zouden het Sanhedrin en de Romeinse autoriteiten zijn. Dit waren de heersers over het land Israël. 'De koningen van de

aarde' is dus een term die de apostelen vereenzelvigen met de heersers van Israël, de heersers van het land. De stad die over de heersers van het land heerst, is beslist Jeruzalem, de hoofdstad.

Maar hoe zit het met de verwijzing naar de koopwaar en naar al die kooplieden die huilen om het verlies van deze stad? Het is waar dat deze beschrijving beter op sommige andere steden zou passen. Maar er wordt niet gezegd dat deze stad de enige of de meest weelderige stad was, of de rijkste of het drukste handelscentrum. Er wordt alleen gezegd dat mensen uit de hele wereld rijk waren geworden door handel met haar, en dat is waar. Jeruzalem en waarschijnlijk bijna alle grote, belangrijke steden hadden veel geld verdiend met koopwaar. Jeruzalem had dat gedaan; dat weten we. Josephus beschrijft alle waren die in de stad te koop waren. Het ligt voor de hand dat kooplieden handelsmogelijkheden verloren toen deze stad verdwenen was.

En hoe zit het ermee dat Petrus Rome Babylon noemt? We weten niet zeker of hij dat deed. We weten dat hij over Babylon sprak, en misschien had hij het over Rome. Als dat zo was, is dat prima. Petrus heeft Openbaring niet geschreven. Petrus kan heel goed hebben gedacht dat Rome in sterke mate een nieuw Babylon was. Maar dat betekent niet dat hij commentaar gaf op het boek Openbaring of ons vertelde of een andere stad eveneens een nieuw Babylon zou kunnen zijn. In het geval van Openbaring moeten we Babylon identificeren aan de hand van aanwijzingen in het boek zelf: hoe het boek zich ontvouwt en wat er eerder over Jeruzalem is gezegd dat van invloed kan zijn op de vraag of we hierin Babylon moeten zien.

13

De zeven bergen en de naam van de vrouw

En hoe zit het met de zeven bergen in vers 9 van hoofdstuk 17?

Hier is het verstand dat wijsheid heeft: de zeven koppen zijn zeven bergen, waarop de vrouw zit.

OPENBARING 17:9

Het is waar dat Rome bekendstaat als de stad die op zeven heuvels ligt, en dit kan een verwijzing naar die zeven heuvels zijn. Maar het is niet de vrouw die de zeven koppen heeft. Het is het beest. Het beest kan vrij gemakkelijk met Rome worden geïdentificeerd. De vrouw is niet hetzelfde als het beest. De vrouw zit op het beest. Zij wordt door het beest gedragen.

Jeruzalem werd gesteund en beschermd doordat het een provincie was, of doordat het gebied een provincie was die onder de bescherming en het gezag van Rome stond. Deze stad was loyaler aan Rome dan aan Christus. Zoals ik in een eerdere lezing heb opgemerkt, zei Pilatus:

Maar zij schreeuwden: Weg met Hem, weg met Hem, kruisig Hem! Pilatus zei tegen hen: Moet ik uw Koning kruisigen? De overpriesters antwoordden: Wij hebben geen koning dan de keizer.

JOHANNES 19:15

Daarop zeiden zij:

Wij hebben geen andere koning dan de keizer.

Met andere woorden: Jezus is niet onze koning, de keizer is dat. Dat klinkt alsof ze hun loyaliteit verlegden naar het beest, naar Rome, in plaats van naar de Messias.

Zij kan op het beest met de zeven koppen zitten, en de zeven koppen kunnen inderdaad de zeven heuvels zijn waarop Rome ligt. Zij zit op Rome, en Rome ligt op zeven heuvels. Dit zijn enkele gedachten die richting kunnen geven aan ons onderzoek. Persoonlijk geef ik de voorkeur aan de identificatie met Jeruzalem. Velen zouden de voorkeur geven aan de identificatie met Rome. Alles afwegend denk ik dat de identificatie met Jeruzalem iets sterker is.

Laten we ernaar kijken. We hebben al gesproken over veel van wat erin staat. De vrouw is een hoer. Zij zit op het beest. Het beest is natuurlijk hetzelfde beest dat we eerder in hoofdstuk 13 hebben gezien. Het heeft zeven koppen en tien horens, en dat verradt het onmiddellijk. In dit geval wordt gezegd dat het een scharlakenrood beest

is. De kleur van het beest werd eerder, in hoofdstuk 13, niet genoemd, maar het is duidelijk hetzelfde beest. Van het beest in hoofdstuk 13 wordt niet gezegd dat het een andere kleur heeft dan scharlakenrood.

In vers 5 staat:

En op haar voorhoofd stond een naam geschreven: Geheimenis, het grote Babylon, de moeder van de hoeren en van de gruwelen van de aarde.

OPENBARING 17:5

Eerder, in hoofdstuk 14, vers 1, staat:

En ik zag, en zie, het Lam stond op de berg Sion, en bij Hem honderdvierenveertigduizend mensen met op hun voorhoofd de Naam van Zijn Vader geschreven.

OPENBARING 14:1

We hebben hen geïdentificeerd als het trouwe overblijfsel in Jeruzalem dat ontsnapte voordat de Romeinen de stad verwoestten. We weten dat dit is gebeurd. De gemeente in Jeruzalem ontsnapte. Zij waren degenen die de Naam van de Vader op hun voorhoofd hadden. De rest van de stad, die niet ontsnapte, had een andere naam op het voorhoofd geschreven staan. Het lijkt erop dat die naam niet de Naam van God was, maar de naam van Babylon, de nieuwe identiteit van de stad nadat zij de Messias had verworpen. We zien in vers 6 dat zij dronken was van het bloed van de martelaren.

14

De zeven koppen, koningen en wereldrijken

De engel beweert uit te leggen wat het geheimenis is, maar het is helemaal niet duidelijk. Sommige dingen worden duidelijker, maar andere dingen zullen eerlijk gezegd onduidelijk blijven. Deze passage, de verzen 7 tot en met 11, is werkelijk een van de moeilijkste passages om te ontcijferen. Dat komt gedeeltelijk doordat symbolen een

dubbele functie vervullen. De zeven koppen zijn bijvoorbeeld zeven bergen, en ze zijn zeven koningen. Eén reeks symbolen stelt tegelijkertijd twee schijnbaar totaal verschillende dingen voor. Dit vertelt ons dat het behoorlijk ingewikkeld zal worden als één enkel symbool tegelijkertijd twee verschillende dingen kan betekenen: zeven bergen en zeven koningen.

Bergen kunnen natuurlijk koninkrijken voorstellen, want in het Oude Testament is dat soms het geval: een berg is een symbool voor een koninkrijk. Misschien moeten we de zeven koningen zo begrijpen, niet zozeer als koningen, maar als koninkrijken.

Een van de populaire manieren waarop preteristen de zeven koningen opvatten, is dat zij hen zien als de zeven keizers. Hij zegt:

Ook zijn het zeven koningen: vijf zijn er gevallen, een is er, de andere is nog niet gekomen, en wanneer hij komt, moet hij een korte tijd blijven.

OPENBARING 17:10

De zesde is er nu, en de zevende is nog niet gekomen. Er waren inderdaad vijf keizers vóór Nero. Er was Julius Caesar, er was Caesar Augustus, er was Tiberius, daarna Caligula, daarna Claudius en vervolgens was er Nero. Nero was de zesde van de keizers. Als er vijf waren gevallen en er één nu was, zou dat betekenen dat Nero degene was die ten tijde van het schrijven keizer was. Dit is een goede mogelijkheid. Ik geloof dat het in feite waar is.

Een andere manier om die koningen te zien, zou echter zijn hen als koninkrijken te zien, zoals Daniël verschillende wereldrijken soms als koningen aanduidt. Het kan zijn dat de vijf die gevallen waren, de vijf koninkrijken waren die vóór Rome waren opgekomen en ten val waren gekomen: Egypte, Assyrië, Babylon, Medië-Perzië en Griekenland. Deze vijf wereldrijken waren opgekomen en hadden op verschillende momenten na elkaar over het algemene gebied geheerst, onafhankelijk van elkaar. Nu was Rome het zesde. Johannes zou kunnen zeggen:

De zesde koning is er nu.

Dat is het Romeinse Rijk. In dat geval vertelt hij ons niets over welke keizer er regeert.

Hoe dan ook, er wordt ons verteld over degenen die na de huidige keizer komen. Dit is een van de dingen die verwarrend zijn. Er is er meer dan één. Vers 10 zegt:

Vijf zijn gevallen, één is er nu, en de andere — dat is de zevende — moet, wanneer hij komt, een korte tijd blijven. Dan staat er:

En het beest dat was en niet is, is ook zelf de achtste. En hij is uit de zeven, en gaat naar het verderf.

OPENBARING 17:11

Dit is bijzonder moeilijk, omdat het klinkt alsof er wordt gezegd dat het beest zelf, dat de zeven koppen heeft, in werkelijkheid een achtste kop is, maar dat hij uit de zeven koppen voortkomt. Wat die bewoording in vredesnaam betekent, is werkelijk een onopgelost mysterie.

Sommigen denken dat Nero de zesde koning is en dat de zevende Galba zou zijn. Nadat Nero zelfmoord had gepleegd, was Galba de volgende keizer, maar hij regeerde slechts zes of zeven maanden. Daarom staat er dat degene die nog niet gekomen is, een korte tijd zal blijven. En de achtste — wie is dat? Sommigen denken dat, aangezien het getal zeven volledigheid aanduidt, de achtste eenvoudigweg een verwijzing is naar alle overigen, als het ware allemaal samengevoegd: alle overgebleven keizers die voor dit specifieke visioen niet van belang zijn, omdat dit visioen vervuld zal worden tijdens de regering van Galba, de zevende. De overige keizers die daarna kwamen, zijn het niet waard om afzonderlijk op te sommen. We noemen hen gewoon de achtste. Samen vormen zij de achtste, maar ze zijn als de zeven. Ze behoren tot de zeven. Ze hebben dezelfde geest, hetzelfde ambt, hetzelfde type. Dat is één manier om ernaar te kijken.

Een andere manier, als we het als zeven koninkrijken zien, zou erop wijzen dat het zevende koninkrijk het koninkrijk is dat tegen de Messias optrekt wanneer de duivel voor een korte tijd uit zijn gevangenis wordt losgelaten. Het zal een korte tijd blijven bestaan, maar zal door de wederkomst van Christus worden vernietigd. Maar

dat is naar mijn mening een minder goede suggestie. Ik weet niet zeker of een van de suggesties die ik heb gehoord of zelf kan doen, echt overtuigend is. Het is heel moeilijk.

15

De tien horens en Gods voorzienigheid

De tien horens zijn tien koningen die hun gezag aan het beest geven. Het getal tien kan symbolisch zijn, of het kan letterlijk zijn. Sommigen hebben geprobeerd tien daadwerkelijke Europese etnische groepen te identificeren die deel uitmaakten van het Romeinse Rijk, waarin het uiteindelijk uiteenviel. Het kan ook zijn dat tien eenvoudigweg een symbolisch getal is, dat het totale aantal aanduidt van alle koningen die deel uitmaken van het Romeinse Rijk, deel van het beest.

Over die horens, die andere etnische volken voorstellen, staat dat ze hun macht aan het beest geven. In vers 17 staat dat God het in hun hart heeft gegeven om Zijn bedoeling uit te voeren. Het idee dat God het in het hart van mensen geeft om slechte dingen te doen, is enigszins problematisch. Maar we moeten bedenken dat de Bijbel leert dat God het in het hart van slechte mensen geeft om bepaalde slechte dingen te doen die volkomen in overeenstemming zijn met hun karakter. God neemt nooit een goed mens en laat hem iets slechts doen. Ook neemt Hij geen neutraal mens en laat hem iets slechts doen. Maar Hij neemt wel een farao die een tiran en een kwaadaardige vervolger is, en Hij zal zijn hart verharderen, zodat hij nog meer slechte dingen zal doen dan daarvoor.

Het is niet onrechtvaardig als God iemand neemt die zelf heeft besloten een weg van opstand, zonde en kwaad te volgen, en zegt: 'Goed, aangezien dit de weg is die je volgt, zal Ik je deze specifieke slechte dingen laten doen, omdat dat Mijn bedoeling zal vervullen.' De broers van Jozef waren slecht. God stuurde hen er kennelijk toe Jozef als slaaf naar Egypte te verkopen. En hij zei:

Jullie weliswaar, jullie hebben kwaad tegen mij bedacht, maar God heeft dat ten goede gedacht, om te doen zoals het op deze dag is: een groot volk in leven te houden.

GENESIS 50:20

Pilatus en Judas en het Sanhedrin en Pontius Pilatus deden beslist slechte dingen toen zij Christus kruisigden, maar er wordt gezegd dat zij precies deden wat God vooraf had bepaald dat zij zouden doen. Niet dat hun niets te verwijten valt; het valt hun wel degelijk te verwijten. Maar zij waren al goddeloze mannen. Als God goddeloze mannen neemt die al een goddeloos leven leiden en zegt: 'Goed, jullie willen goddeloos zijn? Hier is de specifieke goddeloze daad waarvoor Ik jullie ga gebruiken', dan verdoemt Hij niet iemand die anders goed zou zijn. Hij laat zelfs niemand zondigen die anders zondeloos of rechtvaardig zou zijn. Hij stuurt eenvoudigweg mensen van wie het hele leven zonde is, in de richting van bepaalde soorten activiteiten die toevallig ook bij hen passen en die Zijn bedoeling zullen dienen.

16

De horens verwoesten de hoer

Deze volken zijn daar een voorbeeld van. Hij gaf het hun in het hart om Zijn bedoeling uit te voeren — niet om goddeloos te zijn; dat deden ze uit zichzelf. Maar aangezien ze goddeloos waren, zegt Hij: ‘Goed, dat kan Ik gebruiken.’ Waarvoor gebruikt Hij het? Om Jeruzalem te verwoesten, om de hoer te verwoesten. In vers 16 staat:

En de tien hoorns die u op het beest zag, die zullen de hoer haten, en haar berooid en naakt maken, en zij zullen haar vlees eten, en haar met vuur verbranden.

OPENBARING 17:16

Nogmaals, de val van Rome lijkt hier niet zo goed bij te passen, hoewel sommige mensen zouden zeggen van wel. Zij zouden zeggen dat de tien horens ook de barbaarse volken omvatten die tegen Rome optrokken. Maar daar is een probleem mee. De barbaren die Rome verwoestten, hadden Rome nooit trouw gezworen. Ze hadden nooit deel uitgemaakt van het Romeinse Rijk. Daarom waren het barbaren. Zij waren degenen die het Romeinse Rijk nog altijd probeerde te onderwerpen. Ze hadden hun macht niet aan het beest, aan Rome, gegeven. Hoewel de barbaren Rome uiteindelijk wel verwoestten en plunderden, en het zelfs in brand staken, waren zij daarom niet dezelfde machten die Rome hadden gediend en Rome hun trouw hadden gegeven.

Degenen die trouw waren aan het beest konden Jeruzalem echter wel plunderen, en dat deden ze ook. Het waren deze multi-etnische Romeinse onderdanen, die deel uitmaakten van het Romeinse leger, die Jeruzalem verwoestten. Sommige van deze dingen zijn op zijn zachtst gezegd enigszins dubbelzinnig. Het is bepaald niet eenvoudig om er zekere antwoorden over te geven. Maar gezien de algemene lijn van het boek lijkt de identificatie van Babylon met Jeruzalem goed te passen, net zoals van Egypte en Sodom wordt gezegd dat ze Jeruzalem zijn. Dat is de uitleg die ik volg.

17

De oudtestamentische taal van hoofdstuk 18

Nu hoofdstuk 18. Daar zullen we heel weinig commentaar op geven. Ik wil alleen zeggen dat dit een lang, uitgesponnen en, je zou zelfs kunnen zeggen, saai hoofdstuk is. Het valt namelijk erg in herhaling en de terminologie is erg archaïsch, omdat het ontleend is aan Jeremia, Jesaja en bepaalde andere oudtestamentische profeten. Zoals ik al zei, zijn de ontleningen afkomstig uit klaagteksten bij de oudtestamentische profeten, maar ze gaan niet altijd over dezelfde stad. Er wordt hier enigszins verwezen naar de val van Sodom, de verwoesting van Sodom. Maar het meeste is afkomstig uit passages die gaan over de val van Tyrus in Ezechiël, de val van Babylon in Jesaja of Jeremia, of de val van Edom in Jesaja en andere passages. Dit zijn verschillende steden waarmee Jeruzalem in sommige gevallen in het boek Openbaring is vergeleken. Daarom zijn de woorden van de klaagliederen over deze steden, die op Jeruzalem leken, samengevoegd tot een collage van één lang, bijna eentonig klaaglied.

Voordat we het lezen, wil ik zeggen dat we niet te veel nadruk moeten leggen op de precieze details ervan. Het ontleent immers hoofdzakelijk taal aan teksten over andere steden, niet over Jeruzalem. Toch geloof ik dat het in grote lijnen bedoeld is om op Jeruzalem en zijn ondergang te lijken.

Er staat:

Hierna zag ik een andere engel neerdalen uit de hemel. Hij had grote macht, en de aarde werd verlicht door zijn heerlijkheid. En hij riep uit met krachtige stem: Zij is gevallen, zij is gevallen, het grote Babylon, en een woonplaats van demonen geworden, een schuilplaats voor allerlei onreine geesten en een schuilplaats voor allerlei onreine en weerzinwekkende vogels.

OPENBARING 18:1-2

Wat betreft het worden van een woonplaats van demonen: we hebben gezien wat Jezus zei in Mattheüs, hoofdstuk 12, de verzen 38 tot en met 45. Hij zei:

Toen zei Jezus:

Toen antwoordden sommigen van de schriftgeleerden en Farizeeën: Meester, wij zouden van U een teken willen zien. Maar Hij antwoordde en zei tegen hen: Een verdorven en overspelig geslacht verlangt een teken, maar het zal geen teken gegeven worden dan het teken van Jona, de profeet. Want zoals Jona drie dagen en drie nachten in de buik van de grote vis was, zo zal de Zoon des mensen drie dagen en drie nachten in het hart van de aarde zijn. De mannen van Ninevé zullen opstaan in het oordeel samen met dit geslacht en zullen het veroordelen, want zij hebben zich bekeerd op de prediking van Jona; en zie, meer dan Jona is hier! De koningin van het Zuiden zal opstaan in het oordeel samen met dit geslacht en het veroordelen, want zij is gekomen van de einden van de aarde om de wijsheid van Salomo te horen; en zie, meer dan Salomo is hier! Wanneer nu de onreine geest uit de mens weggegaan is, gaat hij door dorre plaatsen om rust te zoeken, maar hij vindt die niet. Dan zegt hij: Ik zal teruggaan naar mijn huis, waar ik uit weggegaan ben; en wanneer hij komt, vindt hij het leeg, geveegd en opgeruimd. Dan gaat hij weg en neemt zeven andere geesten met zich mee, die meer verdorven zijn dan hijzelf, en wanneer zij naar binnen gegaan zijn, gaan zij daar wonen; en het einde van die mens wordt erger dan het begin. Zo zal het ook met dit verdorven geslacht zijn.

MATTHEÛS 12:38-45

18

Jeruzalem als woonplaats van demonen

Deze generatie, Zijn eigen generatie, zou dus zijn als een man die van demonen was bevrijd, maar opnieuw door de demonen bezeten raakte en er erger aan toe was dan daarvoor. Jezus kwam naar die generatie en dreef overal waar Hij kwam demonen uit. Hij heeft de plaats waarschijnlijk vrijwel geheel vrij van demonen achtergelaten. Drieënhalf jaar lang ging Hij naar alle dorpen en dreef Hij alle demonen uit. Die generatie was bevrijd. Maar uit wat Josephus beschrijft over het gedrag van de mensen tijdens de belegering van Jeruzalem blijkt uiteindelijk heel duidelijk dat ze beslist in veel sterkere mate onder de invloed van demonen waren gekomen dan daarvoor.

Ze werden inderdaad een woonplaats van demonen en een gevangenis voor elke onreine geest.

Vers 3:

Want van de wijn van de toorn van haar hoererij hebben alle volken gedronken, en de koningen van de aarde hebben hoererij met haar bedreven, en de kooplieden van de aarde zijn rijk geworden door de kracht van haar losbandig leven.

OPENBARING 18:3

De Joden hadden alle volken beïnvloed, omdat ze onder alle volken verspreid waren. Maar het is niet eens duidelijk wat het betekent om te drinken van de wijn van de toorn van haar hoererij. Betekent dit dat zij hoererij met haar hebben bedreven? Betekent het dat zij samen met haar de gevolgen ondergaan? De taal is zo poëtisch en uitgesponnen dat het moeilijk is om precies te weten wat hier wordt gezegd.

Er staat:

De koningen van de aarde hebben overspel met haar gepleegd, en de kooplieden van de aarde zijn rijk geworden door haar buitensporige luxe.

De koningen van de aarde hebben hoererij met haar bedreven.

19

Jeruzalems overspel met de volken

Kijk eens naar Ezechiël, hoofdstuk 16. Ezechiël 16 is een lange gelijkenis waarin Israël wordt vergeleken met een meisje dat bij haar geboorte te vondeling is gelegd. God vindt haar, houdt haar in leven en voedt haar op totdat ze een volwassen vrouw is. Ze is mooi geworden, dus trouwt Hij met haar. Maar vervolgens gaat ze eropuit en pleegt overspel met alle andere mannen in haar omgeving. Dat zijn in de beeldspraak natuurlijk andere goden. Jeruzalem aanbad andere goden in plaats van haar ware God.

Midden in dat verhaal staat in Ezechiël 16, vers 26:

U bedreef hoererij met de Egyptenaren, uw zwaargeschapen burenen. U maakte uw hoererijen talrijk, zodat u Mij tot toorn verwekte.

EZECHIËL 16:26

Dan vers 28:

Daarna bedreef u hoererij met de Assyriërs, omdat u onverzadigbaar was. U bleef hoererij met hen bedrijven, en nog raakte u niet verzadigd.

EZECHIËL 16:28

Vers 29:

Vervolgens maakte u uw hoererij talrijk tot in het land van de kooplieden, Chaldea. En ook daardoor raakte u niet verzadigd.

EZECHIËL 16:29

Met andere woorden, ze hoereert, om zo te zeggen, met alle omliggende volken: met de Egyptenaren, met de Assyriërs, met de Babyloniërs. In Ezechiël 23 staat nog een soortgelijke gelijkenis. Ezechiël 23 vertelt in wezen hetzelfde verhaal, maar het gaat

daar over beide volken, Israël en Juda. Er zijn twee zussen met wie God getrouwd is, en ook zij bedriegen Hem allebei.

In Ezechiël 23:12 staat — en dit gaat over Jeruzalem, dat symbolisch Oholiba wordt genoemd:

Zij werd verliefd op de Assyriërs, landvoogden en machthebbers, vertrouwelingen, uitmuntend gekleed, ruiters, die op paarden reden, allen begerenswaardige jongemannen.

EZECHIËL 23:12

En vers 17:

De Babyloniërs kwamen bij haar om het liefdesbed met haar te delen, en zij verontreinigden haar met hun hoererij. Nadat zij zich echter met hen verontreinigd had, rukte haar ziel zich van hen los.

EZECHIËL 23:17

Dan vers 19:

Zij vermeerderde haar hoererijen door te denken aan de dagen van haar jeugd, toen zij in het land Egypte hoererij bedreef.

EZECHIËL 23:19

Opnieuw: dit is Jeruzalem dat hoereert met alle omliggende volken. In vers 12 staat specifiek:

bevelhebbers en heersers. Dus als er over Jeruzalem wordt gezegd dat ze hoereerde en dat de koningen van de aarde ontucht met haar hebben bedreven, is dat heel goed waar als we denken aan de volken en de koningen van de omliggende volken. Hoewel „de koningen van de aarde” ook gewoon de koningen van het land kan betekenen, de heersers van het land Israël. Zij deden met haar mee aan haar afgoderij. Hoe dan ook, Jeruzalem lijkt hier nog steeds de beste kandidaat te zijn.

20

De oproep om uit Babylon te vluchten

Ook staat er in Openbaring 18:4:

En ik hoorde een andere stem uit de hemel zeggen: Ga uit haar weg, Mijn volk, opdat u geen deelhebt aan haar zonden, en opdat u niet van haar plagen zult ontvangen.

OPENBARING 18:4

Deze aansporing om uit Babylon weg te trekken, vinden we in Jesaja 48:20. Daar wordt tegen Gods volk gezegd dat het uit Babylon moet wegtrekken, omdat zij ten val zal komen. We vinden dit ook in Jeremia 50:8 en Jeremia 51:6. We vinden het ook in het onderwijs van Jezus in Lukas 21: wanneer je Jeruzalem door legers omsingeld ziet, vlucht dan uit haar weg. De christenen vluchtten inderdaad uit Jeruzalem om aan haar val te ontkomen, net zoals tegen de mensen in Babylon werd gezegd dat ze moesten vluchten.

Maar de christenen vluchtten niet uit Rome voordat het ten val kwam. Ze bleven er juist en namen het over. Rome werd in wezen christelijk, en de christenen vluchtten niet uit Rome toen het ten val kwam. De oproep aan christenen om uit haar weg te vluchten, zou dus bij Jeruzalem passen. Haar ondergang zou namelijk de christenen die zich daar bevonden hebben gedood als ze waren gebleven. Maar de val van Rome leidde niet tot de dood of tot bijzonder gevaar voor de gemeente als groep. Opnieuw denk ik dus dat dit Jeruzalem is.

Vers 5:

Want haar zonden hebben zich opgestapeld tot aan de hemel, en God herinnerde Zich haar ongerechtigheden.

OPENBARING 18:5

21

Koningen en kooplieden treuren om Babylon

Nu lezen we de klaagzang van bepaalde groepen mensen die het betreuren dat ze verdwijnt. De eersten zijn de koningen van de aarde, of misschien de heersers van het land Israël. Eerder, in Openbaring 17:2, werd al gezegd dat de koningen van de aarde hoererij met haar hadden bedreven. 'Aarde' kan hier ook als 'land' worden opgevat.

En de koningen van de aarde die hoererij met haar bedreven hebben en losbandig geleefd hebben, zullen huilen en rouw over haar bedrijven, wanneer zij de rook van haar verbranding zullen zien. Zij blijven van verre staan uit vrees voor haar pijniging en zeggen: Wee, wee de grote stad Babylon, de sterke stad, want in één uur is uw oordeel gekomen.

OPENBARING 18:9-10

Dan zullen alle kooplieden van de aarde, of van het land, over haar huilen en treuren. Alle kooplieden in Israël deden ongetwijfeld zaken in Jeruzalem, en nu treuren ze over haar. Ze huilen en treuren, net zoals de koningen van het land dat deden.

En de kooplieden van de aarde zullen over haar huilen en treuren, omdat niemand hun waren meer koopt: koopwaar van goud, zilver, edelgesteente, parels, fijn linnen, purper, zijde en scharlaken, allerlei geurig hout, allerlei ivoren voorwerpen en allerlei voorwerpen van zeer kostbaar hout, koper, ijzer en marmer, en kaneel, reukwerk, mirre, wierook, wijn, olie, meelbloem en tarwe, lastdieren en schapen, paarden en wagens, en lichamen en zielen van mensen.

OPENBARING 18:11-13

22

Rijkdom, zeehandel en het vaste refrein

Blijkbaar was er ook slavenhandel. Het is moeilijk precies te weten wat de zielen van mensen betekent, behalve misschien dat ze mensen ook innerlijk verdierf, naast het feit dat ze mensen lichamelijk als slaaf verkocht.

En de rijpe vrucht waarnaar uw ziel verlangde, is van u geweken. Al wat glansrijk en sierlijk was, is van u weggegaan en u zult dat beslist niet meer terugvinden. De kooplieden van deze waren, die door haar rijk zijn geworden, zullen huilend en treurend op grote afstand blijven staan uit vrees voor haar pijniging, en zeggen: Wee, wee de grote stad, die bekleed was met fijn linnen, purper en scharlaken, en getooid met goud, edelgesteente en parels. Want in één uur is die grote rijkdom verwoest. En elke stuurman, al het volk op de schepen, zeelieden en allen die op zee hun werk doen, bleven van verre staan,

OPENBARING 18:14-17

Dan is er een nieuwe groep mensen die gaat rouwen: de scheepskapiteins en de handelaars op zee.

en zij riepen toen zij de rook van haar verbranding zagen: Welke stad was aan deze grote stad gelijk? En zij wierpen stof op hun hoofd en riepen huilend en treurend: Wee, wee de grote stad, waarin allen die schepen op zee hadden, rijk zijn geworden door haar weelde. Want in één uur is zij verwoest.

OPENBARING 18:18-19

Er zijn hier dus drie groepen mensen die weeklagen. Van hen allemaal wordt gezegd dat ze weeklagen en treuren, of weeklagen en huilen: eerst de koningen van het land, dan de kooplieden van het land en vervolgens de kooplieden op zee — ook internationale handelaars. Blijkbaar verdienden de Joodse kooplieden veel van hun geld met handel in Jeruzalem, maar dat gold ook voor internationale kooplieden. En al deze groepen zeggen dus min of meer hetzelfde. Er staat dat ze de rook van haar verbranding zien en op een afstand blijven staan, omdat ze bang zijn dichterbij te komen en in de vuurzee om te komen. Ze zeggen allemaal:

Zij blijven van verre staan uit vrees voor haar pijniging en zeggen: Wee, wee de grote stad Babylon, de sterke stad, want in één uur is uw oordeel gekomen.

OPENBARING 18:10

Dit is een soort herhaald refrein.

23

Babylons definitieve ondergang

In vers 20 verheugen sommige mensen zich, in tegenstelling tot het gehuil:

Verblijd u over haar, hemel, heilige apostelen en profeten, want God heeft uw vonnis aan haar voltrokken.

OPENBARING 18:20

Vers 21:

En een sterke engel hief een steen op als een grote molensteen, en wierp die in de zee, en zei: Zó zal Babylon, de grote stad, met geweld neergeworpen worden, en het zal nooit meer gevonden worden.

OPENBARING 18:21

Dit lijkt natuurlijk op wat er aan het eind van Jeremia gebeurde, in Jeremia 52. Daar gaf Jeremia opdracht om een boekrol met de oordelen tegen Babel aan een steen vast te binden en in de rivier de Eufraat te werpen, met de aankondiging:

Zo zal Babel wegzinken en niet meer boven komen,

JEREMIA 51:64

Het werpen van deze steen in de zee lijkt sterk op het werpen van die steen, met de boekrol eraan vast, in de rivier de Eufraat. En er wordt eenzelfde soort aankondiging gedaan: Babel ligt neer. Ze komt niet meer overeind.

Trouwens, Jeruzalem is wel gevallen en is niet werkelijk weer opgestaan. Natuurlijk, daar ligt een stad, maar die heeft geen tempel. Het is helemaal geen religieus centrum voor Gods volk en zal dat ook nooit meer worden. Ooit was zij de koningin van de steden van de aarde, omdat zij Gods vrouw was. Dat gaat niet opnieuw gebeuren. Zij ligt neer. Zij is gezonken. Zij zal niet meer opstaan.

Rome daarentegen is gevallen, maar bestaat nog altijd voort. Het bestaat vrijwel onafgebroken sinds het werd gesticht, sinds de dagen van Romulus en Remus.

24

Het einde van de hoer en de komst van de bruid

In vers 22 wordt de aankondiging gedaan:

En het geluid van citerspellers, zangers, fluitspelers en bazuinblazers zal beslist niet meer in u gehoord worden. En er zal geen enkele beoefenaar van welke kunst dan ook meer in u gevonden worden, en het geluid van de molen zal zeker niet meer in u gehoord worden.

OPENBARING 18:22

Al deze gewone, vreedzame ambachten en dergelijke zullen daar inderdaad niet meer worden uitgeoefend.

En het lamplicht zal nooit meer in u schijnen en de stem van een bruidegom of van een bruid zal nooit meer in u gehoord worden. Want uw kooplieden waren de groten van de aarde. Door uw tovenarij immers werden alle naties misleid.

OPENBARING 18:23

In Rome trouwen nog steeds mensen, maar in Jeruzalem gebeurde dat niet. Nu trouwen er weer mensen in Jeruzalem, maar nadat Jeruzalem gevallen was, gebeurde dat lange tijd niet — honderden jaren, meer dan duizend jaar. Er staat dat het licht van een lamp er niet meer zal schijnen. De stem van de bruidegom zal daar niet worden gehoord. Geen bruiloften.

Alle volken werden verdorven door het compromis dat het judaïsme had gesloten, waardoor het zelf verdorven raakte. Oorspronkelijk was het Gods godsdienst, maar het werd talmoedisme. Het werd een traditie van mensen. Jezus veroordeelde die Joodse leiders daadwerkelijk omdat ze tradities van mensen volgden in plaats van God. Het is alsof ze tot toverij zijn vervallen.

Trouwens, ik veronderstel dat kabbalisme in sommige opzichten op toverij zou kunnen lijken. Kabbala is mystiek, en ik weet niet of er magie en dergelijke in voorkomt, maar dit zou zelfs beschouwd kunnen worden als datgene waarmee ze het echte judaïsme hebben vervangen. Veel Joden, hoewel niet allemaal, hebben zich tot de kabbala gewend.

En het bloed van profeten en heiligen en van allen die geslacht zijn op de aarde, is in deze stad gevonden.

OPENBARING 18:24

Dit loopt door tot in het eerste deel van hoofdstuk 19. Nadat al dit zingen en weeklagen over Babel verstomt, zullen we in hoofdstuk 19 zien dat er vreugde is over het huwelijk van het Lam, omdat Zijn vrouw zich gereed heeft gemaakt. In de verzen 8 en 9 van

hoofdstuk 19 is er het bruiloftsmaal van het Lam.

Dit staat natuurlijk in rechtstreeks contrast met de hoer. Het is interessant dat de hoer wegens haar hoererij terechtgesteld moest worden, zoals ook gebeurde, voordat dit huwelijk kon plaatsvinden. Waarom? Omdat God niet twee vrouwen tegelijk zal hebben. Zijn overspelige vrouw ondergaat de straffen die volgens de wet op overspel staan. Daarna kan God met een ander trouwen, en dat is de gemeente, de bruid die we hier zien.

Om verder te lezen

Alle bijbelteksten die in deze lezing aan bod komen, in de volgorde waarin ze gebruikt zijn.

- Openbaring 14:8
- Openbaring 16:19
- Openbaring 17:1
- Openbaring 17:8
- Openbaring 17:14
- Openbaring 17:18
- Openbaring 18:12-13
- Openbaring 18:20
- 1 Petrus 5:13
- Openbaring 17:9
- Jesaja 1:21
- Jeremia 2:20
- Hosea 1:2
- Openbaring 11:8
- Openbaring 18:10
- Openbaring 18:16
- Openbaring 18:18
- Openbaring 18:19
- Openbaring 18:21
- Openbaring 18:8
- Openbaring 17:6

- Openbaring 18:24
- Openbaring 19:2
- Mattheüs 23:29
- Mattheüs 23:31
- Mattheüs 23:32-34
- Mattheüs 23:35-36
- Psalmen 2:2
- Johannes 19:15
- Openbaring 17:5
- Openbaring 14:1
- Openbaring 17:10
- Openbaring 17:11
- Genesis 50:20
- Openbaring 17:16
- Openbaring 18:1-2
- Mattheüs 12:38-45
- Openbaring 18:3
- Ezechiël 16:26
- Ezechiël 16:28
- Ezechiël 16:29
- Ezechiël 23:12
- Ezechiël 23:17
- Ezechiël 23:19
- Openbaring 18:4
- Openbaring 18:5
- Openbaring 18:9-10
- Openbaring 18:11-13
- Openbaring 18:14-17
- Openbaring 18:18-19
- Jeremia 51:64
- Openbaring 18:22
- Openbaring 18:23

Lezing © Steve Gregg / The Narrow Path. Nederlandse vertaling © 2026 Vers voor Vers. De bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling, © 2010/2016 Stichting HSV.